

En tòch — er is een vastheid en een zekerheid op het terrein van het weten.

Er is een wijsheid, die niet bedriegt.

De raadselen zullen niet eeuwig blijven.

God heeft Zich geopenbaard in Christus, in Wien al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn.

De Openbaring móge niet alles verklaren, wijl ze geen wetenschappelijk Handboek is, ze openbaart ons, dat eenmaal het licht zal opgaan boven de duistere wereld van ons beperkte weten.

Als de zonde niet langer het menscheijk denken kan vertroebelen.

Als de ontwikkeling niet meer wordt belemmerd door allerlei gebrek.

De Openbaring wijst ons den weg ook bij het denken en zoeken. Ze vermaant ons, bij het beoefenen der wetenschap de wijsheid te betrachten, welker beginsel de vreeze des Heeren is.

Want dit behoedt voor teleurstelling.

Als de ongeloofige al z'n armoe toont in zijn belijden van niet meer te weten, waarnaar hij zoeken moet, en zijn dwaasheid in het verwerpen der hoogste wijsheid, dan kan de man des geloofs ook in het naspeuren der dingen er van verzekerd zijn, dat zijn werk niet ijdel is.

Zijn zoeken zal eens tot vinden leiden.

En op zijn kennen ten deele volgt een weten.

Daar is een wiskunde, waarin alles logisch is en zeker: loutere waarheid.

A. L. v. H.

UIT MIJN JONGEN TIJD.

Toen het Darwinisme opkwam.

Ter wordingsuur der Schepping was

De gasbol, wentlend om haar as.

De vliedkracht stiet 't gevaart in stukken.

Een wist zich aan den schok te ontrukken;

Bleef hangen in zijn wilde vaart

En liep toen statig voort: 't was de aard.

Toen na miljoen miljoenmaal jaren

Ontsproten dichte perken varen,

Tot over hen een stortvloed kwam,

Die alles gierig met zich nam.

Zoo ging het tien, ja honderd malen;

Ten lest mocht 't aardrijk ademhalen:

Daar kwamen duizend planten; hoe?

Dat doet er bij een feit niet toe.

Beweging kwam zich openbaren,

Schrikdieren kropen uit de varen,

Ja, kikkers tot een legio,

Gevischt uit 's werelds embryo.

De kikkers werden ras tot slangen;

Zij bliezen uit hun bolle wangen

De voog'len. Uit een vogelei

Sprong straks een kalfje naar de wei.

Dit kalfje wies; wat zou het geven?

Het schonk een fikschen aap het leven,

En, groeiend naar der ouden wensch

Wierd deze — aanbid het wonder! — mensch.

A. J. HOOGENBIRK.

„Quo Vadis?" ...?...

„Quo Vadis?" ... „Waarheen gaat gij?"

De wereld zou den pas overleden Poolschen schrijver Henryk Sienkiewisz niet kennen, als hij dit boek niet geschreven had.

't Is slechts één van zijn vele werken.

Het is ook niet zijn voornaamste werk.

Als zoodanig zou hij zèlf ongetwijfeld de eereplaats opvragen voor zijn „Trilogie" van geschiedkundige romans uit de 17e eeuw: „Te vuur en te zwaard," in vier, „De zondvloed" in zes, en nog een derde, 't geheel afsluitend werk, in drie deelen; dertien deelen historische roman-lectuur, die naar 't oordeel van bevoegde beoordeelaars alles overtroffen, wat tot dien tijd toe in de Poolsche taal geschreven was.

Maar al deze werken, al werden ze ook in ettelijke talen overgezet, en al deden ze den schrijver bekend worden alom, waar de Poolsche spraak in ere is, ze bezorgden hem zijn wereldberoemdheid nog niet.

Dat heeft alleen „Quo Vadis" gedaan.

Een van zijn laatste groote werken, in 1895 voor 't eerst verschenen, en in de sinds verloopen jaren in meer dan dertig talen overgezet.

„Quo Vadis," dat men niet bespreken gaat, omdat ieder het kent.

Dat als boek, als toneelwerk, als film, — dat op alle mogelijke wijzen nog steeds onder de aandacht van het publiek van vijf werelddelen wordt gebracht.

Het gaat wonderlijk met zulk een wereldveroverend boek.

't Boek zelf is veel beter bekend dan de schrijver.

Negentig procent van ons volk weet tenminste iets van „Quo Vadis," — 't zal de vraag zijn of tien procent op den naam „Henryk Sienkiewisz," zoo zonder meer, zou hebben gereageerd.

Mij dunkt, dat is eigenlijk de grootste voldoening, die een schrijver genieten kan, zèlf door 't gewrocht zijner vingers en 't bedenksel van zijn geest zóó te worden overschaduwd, dat men den schrijver niet ziet, omdat zijn boek zoo groot is!

Dat boek laten we nu ditmaal liefst met rust.

Alle aardsche glorie vergaat, maar 't zal lang duren eer boeken zooals „De Negerhut," „Quo Vadis" en dergelijke geen lezers meer trekken!

Déze opmerking alleen geldt nog het boek, — dat het n.l., al willen we het in geen enkel opzicht in engeren zin 't cachet „Christelijk" geven, toch aan de Christelijke religie zijn grooten opgang te danken heeft.

Laat een éven bekwaam schrijver b.v. de Helleenschheidensche toestanden beschrijven en laat Socrates of Solon of een der andere Grieksche wijzen de groote „attractie" zijn van zijn boek.... 't zal tòch blijven binnen den beperkten kring van hen, die letterkundig genot zoeken of vragen naar historisch koloriet.

Het Christendom, dat in „Quo Vadis" werkelijk niet is de levenskracht en 't zedelijk beginsel der hoofdfiguren, maar dat er toch voor- en achtergrond kleurt, dat heeft dit werk van den genialen schrijver door de wereld heengedragen en heeft door den invloed, dien het toch altijd weer uitoefent zelfs op hen, die buiten alle religie staan, er den weg voor gebaad.

„Quo Vadis?" ... in aardschen zin is dat vaak de vraag geweest van den schrijver, die in Zwitsersche ballingschap stierf, juist in een tijd, dat men zich afvraagt, of het dan nu toe is aan de wedergeboorte van het Poolsche volk, aan de wederherstelling van het Poolsche rijk.

In 't jaar 1846 werd Sienkiewisz te Wola Okszejska, in 't Russisch-Poolsche gouvernement Sedlez geboren. Te Warschau studeerde hij in de wijsbegeerte en trad reeds vroeg als schrijver op.

Zijn eerste werk, waarvan de heugenis tot op dezen dag bewaard bleef, is de humoristische novelle geweest: „Niemand is profeet in zijn vaderland," die in 1872 verscheen.

't Leek wel, of hij dit persoonlijk ook zoo voelde.

Bovendien zal den vrijheidlievendenden Pool de Russische tyrannie te zwaar geworden zijn. Misschien was ook hij reeds geteekend en zijn bannissement naar Siberië slechts een kwestie van korten tijd... hoe dit zij, gelijk zoo talloos velen uit de onderdrukte natiën van Europa, toog hij in '73 naar het gast-vrije Amerika.

Toch blééf hij, wáár ook zijn zwerftochten hem heenvoerden, overal Pool!

In 't vrije Amerika raakte hij pas recht op dreef. Hij schreef er voor een Warschausch dagblad interessante reisbeschrijvingen, die zijn naam vestigden onder al wat Poolsch was en Poolsch las; hij gaf er een aantal novellen in 't licht en schreef er ook zijn hoofdwerk, waarvan wij boven gewaagden. Aan 't eind der 19^e eeuw was hij „de” nationale Poolsche schrijver bij uitnemendheid, en zijn landgenooten hielden net zoo lang aan, tot hij in 't oude vaderland terugkwam. 'n Wonderlijk man! Door zijn vele reizen een der meest internationale „globe-trotters,” die men zich denken kan, — en tóch ook weer vol passie voor den vaderlandschen geboortegrond, gelijk een Bilderdijk zijn Holland liefhad!

In het jaar 1900 bonden zijn vrienden hem met vaste banden aan Oud-Polen.

Wat zeker zelden eenig schrijver gebeurd zal zijn: er was voor hem een nationale inzameling gehouden, die zooveel opbracht, dat er het buitenverblijf en landgoed Olezorek voor gekocht kon worden, 't welk hem vervolgens ten geschenke werd aangeboden, en waar hij, indien hij niet te Krakau of Warschau vertoefde, verblijf hield.

Roem en eer waren in ruime mate zijn deel.

In 1905 werd hem de bekende Nobel-prijs toegekend voor litteratuur en hij heeft het beleefd, dat de faam zijn naam door de gansche wereld uitdroeg.

Of hij daarom *gelukkig* was? . . . Daartoe behoort méér dan roem, eer en aardsch gewin, die de ziel niet verzadigen kunnen. . . .

Op den gastvrijen Zwitserschen bodem in ballingschap, stierf hij. Voor den man, die nog in 1907 zulk een gloeiend protest bij de gansche beschaafde wereld indiende tegen de krasse, drastische maatregelen, welke de Pruisische regeering zich veroorloofde om de Polen te germaniseeren; voor den man, die deze maatregelen noemen dorst „een afschuwelijke aanslag tegen de natuurlijke rechten der menschheid,” — wás geen plaats in een door de Centralen veroverd Polen, in oorlogstijd!

„Quo Vadis?” . . . dat is tenslotte ook voor hém de albeslissende levensvraag geweest! Mochten hier op aarde voor een beroemden balling als hij was, honderd wegen openstaan, — aan 't eind zijner aardsche loopbaan stond hij weer met den minsten Poolschen geitenhoeder, met elk Adamskind op één lijn en was slechts tweëerlei weg voor hem mogelijk.

Ons past het oordeel niet; zelfs voor een gissing missen wij, die niet weten, waarop hij in zijn uiterste ure zijn vertrouwen heeft gesteld, de gegevens; de Heere God zal hier het laatste woord spreken en Hij vergist Zich nooit!

Ons past het, onszelf met allen ernst de vraag te stellen: Quo Vadis?

„Waarheen gaat gij?” is de vraag, die over ons eeuwig wel of wee beslist. Zijn wij op weg naar de „Stad des Verderfs,” óf naar de „Stad, die fundamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is,” het „Nieuwe Jeruzalem” met zijn paarden poorten, waar de troon Gods is en des Lams? Indien dit laatste: dat is zaligheid!

P. Br.

KEIZER FRANS JOZEF. †

Hwijgend staan daar de hoogwaardigheidsbekleeders van Oostenrijk. Minister Burian, met wien de Keizer dezen morgen nog staatsstukken behandelde, is er ook. En thans is het avond.

De familieleden van den stervende zijn aanwezig. Aan het hoofdeinde staat zijn veel geliefde dochter aartshertogin Maria Valeria, en de jonge troonopvolger en diens gade.

Terwijl de Oostenrijksche jagers onder de vroolijke tonen van den Radetzky-marsch zegevierend Wallachije binnendringen, is het hier stil. Er wordt niet gesproken; slechts gefluisterd. Als de dood zijn schaduw spreidt, dan wordt de mensch stil.

Ach, daar gaat een weemoedig ritselen door de roemrijke banen van den Habsburger standaard! De nevelen des doods breiden zich uit; de machtige keizer slaakt een diepen zucht, en met dien zucht vliedt zijn laatste ademtocht heen.

Als een mensch is overleden, vraagt men: Hoe oud is die man of die vrouw geworden? En als dan evenals van

Keizer Frans Jozef kan worden gezegd: Ruim zesentachtig jaar! dan noemt men zulks een mooien leeftijd.

Het komt, omdat ons leven zoo ontzettend kort is. De trein verlaat het station, en voordat wij er erg in hebben, is het eindstation bereikt. We beginnen te leven, en 't is al: uitstappen! want kort van dagen is het menschenleven, en droevig ruischt de klacht van den wijzen Prediker over de komende en de verdwijnende geslachten: „Ijdelheid der ijdelheden — het is alles ijdelheid!”

Een jongeling van achttien jaar was deze vorst, toen hij den troon beklom. Den 1sten December 1848 was hij nog student; den volgenden dag was hij Keizer. Zoo heeft hij dan bijna achtenzestig jaar geregeerd.

Voor ons, kinderen der kortstondigheid, is het een lange regeeringstijd. Het is zonder voorbeeld in de Europeesche geschiedenis, want al duurde de regeering van den Fran-

KEIZER FRANS JOZEF ALS JONGELING.

schen Koning Lodewijk XIV langer, we moeten niet vergeten, dat gedurende de eerste dertien jaren van diens regeering de teugels van het bewind feitelijk berustten in de handen van zijn voogden.

Toen Frans Jozef den troon beklom, stond zijn rijk in lichte laaie. Het was het wonderjaar. De revolutie regeerde, in Madrid en Weenen, in Parijs en Berlijn brak tegelijkertijd de omwenteling uit. De lucht was verzadigd van electriciteit; de bliksemstraal schoot uit, en Hongarije vloog in brand.

Frans Jozef vertegenwoordigde een gewichtig deel der nieuwste geschiedenis. Hij leed in 1859 de nederlaag in den oorlog tegen Frankrijk; in 1866 tegen Pruisen. Telkens sloot hij spoedig vrede, want hij had den vrede lief, en nu is het zijn lot geweest, een voorname rol te vervullen in den verschrikkelijksten oorlog, dien de wereld ooit heeft gekend.

Vol idealen begon de jeugdige Keizer zijn regeering, en gaarne luisterde hij naar zijn moeder met hara contrarevolutionaire strevingen. Doch later verliet hij den auto-cratischen hoek, en in het tweede tijdperk zijner regeering toonde hij, een echt constitutioneel vorst te willen zijn.